

1992. év

Tájékoztató az ÉT 1991. december 6-7-i rendkívüli üléséről

Az ÉT "Életkörülmények és gazdaság 1992-ben" címmel négy nagy témakört tárgyalt meg és ennek eredményeként az alábbi tájékoztatót fogadta el:

I.

Az 1992. évi gazdasági folyamatok a főbb jövedelem-tulajdonosok pozíciói.

1./ A kormány ismertette az 1992. évre kidolgozott prognózisát. Az infláció mértéke várhatóan 20-25%, a munkanélküliség éves átlagban 9-11% lesz, az egy keresőre jutó reálbér szintek maradása várható.

A felek egyetértettek abban, hogy az infláció ütemét csökkenteni kell, és ennek érdekében önmérsékletet tanúsítanak. Egyetértés alakult ki abban, hogy 1992-ben a társadalmi béke megőrzése szempontjából a munkanélküliség megfelelő kezelését, elsősorban az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök alkalmazásával, kiemelt feladatnak tartják.

A kormány vállalta, hogy 1992. február végéig az ipar-és agrárpolitikai elképzeléseiről, továbbá regionális válsághelyzetek kezeléséről előterjesztést készít, és azt az Érdekegyeztető Tanácsban megvitatja. A munkaadók szükségesnek tartják azonnali intézkedések megtételét az agrárválság elmélyülésének megfékezésére.

A munkavállalói oldal aggodalmát fejezte ki, mert a kormány 1992. évi prognózisának fent említett elemeit túlságosan optimistának tartja. A munkaadók a betervezett adórendszer elfogadása esetén a gazdasági teljesítmények oldaláról ezt az aggodalmat megalapozottnak tartják.

2./ A felek megállapítják, hogy az államháztartás kiadásai az 1992-es előterjesztések alapján a GDP-százalékában 1991-ről mintegy 4 ponttal, 62%-ra csökkennek. Egyetértenek abban, hogy az államháztartás újraelosztó szerepét tovább kell mérsékelni. Szükséges, hogy ezen intézkedések épüljenek be a gazdaságpolitikai tervekbe. Az 1992-es évben meg kell kezdeni a nagy elosztórendszerek reformját. Egyetértenek továbbá abban, hogy a lakossági jövedelmeken belül a munkajövedelmek aránya növekedjen. A fenti kérdésekről az ÉT folytasson konzultációt.

A kormány és a munkáltatók kívánatosnak tartják, hogy a nagy elosztórendszerek átalakításával kapcsolatos törvényjavaslatok még a jövő év első felében kerüljenek betervezésre a Parlamenthez. A munkavállalói oldal fontosnak tartja a fokozatosságot és a szociális szempontok figyelembe vételét.

3./ A felek megállapították, hogy fő jövedelemtulajdonosok részesedése a GDP elosztásából 1992-ben érdemben nem változik.

4./ A kormány előterjesztése szerint az 1992-es költségvetésben az oktatási támogatás 20%-kal a kulturális és sport célú támogatások 31.5%-kal növekednek, a kutatási tevékenységek támogatása nominálisan változatlan marad, a központi igazgatási ágba sorolt költségvetési szervek támogatása, pedig 36,6%-kal nő.

A munkavállalói oldal aránytalanul magasnak tarja a központi igazgatási kiadások növekedését.

Az állam újraelosztó szerepének csökkenése az operatív termelésszabályozásból való kivonulás a munkaadók álláspontja szerint együtt kell, hogy járjon az állam működési költségeinek csökkenésével.

5./ A felek egyetértenek a privatizációs folyamatok felgyorsításával. Megállapodtak abban, hogy a privatizációval kapcsolatos további jogszabályokat a kormány egy héten belül az ÉT elé terjeszti, valamint abban, hogy az 1992-es évben a költségvetésbe befolyt privatizációs bevételek 15%-át munkahelyek teremtésére kell fordítani.

A munkaadók szükségesnek tartják, hogy az 1992. évi megítélésük szerint alacsony - privatizációs előirányzatot meghaladó bevételeket gazdaságélénkítő intézkedésekre, elsősorban befektetések ösztönzésére kell fordítani.

6./ A felek megállapodtak abban, hogy az Érdekegyeztető Tanács napirendjére tűzhet alternatív szakértői jelentéseket is.

7./ Megállapodás született arról, hogy az ÉT évente két alkalommal (az első és a második félév végén), mintegy gazdaság- és szociálpolitikai fórumként kifejezetten abból a célból üljön össze, hogy a szociális partnerek a társadalmi béke megőrzésének feltételeit szem előtt tartva egyeztessék az átfogó stratégiai elképzeléseket.

Ennek során áttekintik az előző hasonló fórumon kötött megállapodások és kötelezettségvállalások betartását, az eltelt időszak konkrét számait a gazdasági növekedés, a reálbér, az infláció és a munkanélküliség alakulásáról, és kísérletet tesznek az adott helyzetnek megfelelő, átfogó jellegű megállapodás megkötésére.

II.

Az 1992. évi lakossági jövedelmek, foglalkoztatás, munkanélküliség kezelése

Az Érdekegyeztető Tanács e témakörben az adórendszer, a bérgháztartások, a foglalkoztatás és a munkanélküliség továbbá a privatizáció kérdéseit tekintette át.

A munkaadók és a munkavállalók a tárgyalás alapjaként elfogadták a kormánynak az 1992. évi gazdasági folyamatokra vonatkozó előrejelzését. Ebből következően abból indultak ki, hogy a bruttó termelés 0-2%-kal, a bruttó hazai termék 0-2%-kal, a bruttó hazai termék belföldi felhasználása 0-1%-kal, ezen belül a lakosság fogyasztása 0,5-1%-kal nő. A kormány prognózisa 20-25% közötti inflációval számol.

1./ Adórendszer

A munkaadók és a munkavállalók az adórendszer egészét illetően abból indultak ki, hogy az a prognosztizált fő makrogazdasági folyamatok megvalósításának eszközéül szolgál. Eppen ezért vitatják hogy az 1992-re tervezett konkrét adórendszerbeli változások, elgondolások ezt támasztanák alá.

- A munkaadók kifejtették, hogy az egyes adónemek tekintetében milyen kifogásaik vannak a kormány előterjesztésekkel szemben, és hangsúlyozták, hogy a versenyszféra egészére bemutatott, a rendelkezésre álló jövedelem növekedését jelző prognózisok ellenére a gazdálkodók jelenetős körére nézve az adórendszer jövedelem csökkentő hatását feltételezik. Szükségesnek tartják az egyenlő esélyeket sértő megkülönböztetések felszámolását, egyes kedvezmények fokozatos megszüntetését, az adórendszer egyszerűsítését és az egyéb jogszabályokkal való összehangolását. Kérték a kormányt, hogy gazdasági következményekkel és az esetleges feszültségekkel felelősen számoljon.

- A munkavállalói oldal legalapvető követelésésként azt fogalmazta meg, hogy a lakosság rendelkezésre álló jövedelmének aránya a bruttó hazai terméken belül legalább ne változzon, lehetőség szerint javuljon.
- A kormány a fenti megállapításokat ellentmondásosnak tartja mivel az oldalak egyetértettek abban, hogy a jövedelemosztzkodásban az államháztartás súlya a szándékolt irányba mozdul, és 1992-ben mintegy 4% ponttal csökken. A kormány megítélése szerint ez a vállalkozói szféra némi pozíciói javulását, a lakoságnál a pozíció megtartását eredményezi.

A munkaadók megelőzően írásban átadták a kormánynak az adórendszer módosítására vonatkozó részletes javaslatukat, amelyek elsősorban azt célozták, hogy az induló vállalkozások feltételeit javítsák, gazdálkodókra vonatkozó előnytelen megkülönböztetéseket felszámolják, a rendszert egyszerűsítsék.

A kormány a felvetések túlnyomó többségét nem tartotta a megnevezett célokkal egybeesőnek és elfogadhatónak.

A munkavállalói oldal a személyi jövedelemadót illetően az alábbi fontosabb követeléseket fogalmazta meg:

- Az adómentes jövedelemhatár 100.000,- Ft-ról 120.000,-Ft-ra emelkedjen;
- Az egy gyermek után járó kedvezmény 1.000,-Ft-ról 1.500,-Ft-ra emelkedjen;
- A különféle segélyek, természetbeni juttatások - különösen a munkahelyi étkezés, illetve annak támogatása - adómentessége maradjon meg;
- A különleges körülmények között végzett munka pótlékai legyenek adómentesek;
- A mezőgazdasági kistermelők jövedelmének adóztatása az 1991-es SZJA szerint történjen;
- A GYES maradjon adómentes;
- A költségátalány csak fokozatosan szűnjön meg, elfogadható mértékig - pl. 50% az adóalap, ha a bevétel a 300.000,-Ft-ot nem haladja meg - 1992-ben is maradjon meg;
- A láthatatlan jövedelmek megadóztatására a kormány dolgozzon ki hathatós intézkedéseket.

A kormány a fenti javaslatokat illetően lehetőséget lát az egy gyermek után járó kedvezmény 1.300,-Ft-ra történő felemelésére.

Biztosíthatónak látja, hogy az 1988. előtt megállapított természetbeni juttatások 1992-ben adómentesek maradjanak, illetve azt hogy a GYES -ből származó jövedelem az adóteher alól mentesüljön. Lehetőséget lát arra, hogy kizárólag a szerzői jog védelme alá eső tevékenységek esetében a törvényjavaslatokban megfogalmazottaknál - a költségelszámolás követelményének megtartása mellett - kedvezőbb adózási feltételek kerüljenek kialakításra. Egyetértés volt abban, hogy közös állásfoglalással is segítik a láthatatlan jövedelem fokozott adó alá vonására irányuló kormányzati törekvéseket.

A többi javaslatot a kormány nem látja megvalósíthatónak.

2./ Bérgazdálkodás

a., A partnerek úgy ítélték meg, hogy 1992-ben nemzetgazdasági átlagban lehetőség van az egy keresőre jutó reálbér értékének megőrzésére. A kormány prognózisa szerint a bruttó bértömeg átlagosan 15-16, ezen belül a gazdasági szférában 15-16, az intézményeknél 15,5%-os, a bruttó átlag bér 21-22%, ezen belül a gazdasági szférában kb. 22, az intézményeknél 19-20%-os emelkedése prognosztizálható. A költségvetési intézményeknél a 10%-os bérautomatizmuson felül a költségvetési törvényjavaslat 7 Md Ft összegű bérpolitikai intézkedési kerettel, valamint a közszolgálati törvényhez kapcsolódóan további 2,5 Md Ft-tal számol, társadalombiztosítási járulékkal együtt.

A munkavállalói oldal követelményként fogalmazta meg, hogy a makroszintű bértárgyalásokon a bruttó átlag kereset növekedés ajánlott mértéke olyan módon kerüljön meghatározásra, ami az infláció számított mértékével, továbbá a személyi jövedelemadó hatásával számolva nemzetgazdasági szinten a nettó bérek növekedésénél biztosítja átlagosan a reálérték megőrzését.

b., Az ÉT egyetértett azzal, hogy 1992-től országos, ágazati és vállalati szinten kezdődjenek kollektív bértárgyalások, épüljön ki egy új bértarifa rendszer a jóléti elv alapján.

c., Az ÉT egyetértett azzal, hogy a bérszabályozás 1992-ben kerüljön felfüggesztésre, azaz csak akkor lépjen életbe, ha a gazdasági, ár- és jövedelemfolyamatok a prognózistól, illetve az ÉT megállapodásban foglaltaktól eltérően alakulnak.

A munkavállalók és a munkáltatók követelményként fogalmazták meg, hogy a felfüggesztésre kerülő bérszabályozás csak verseny és szektor semleges lehet. A kormány képviselői vállalták, hogy a kormányhoz történő előterjesztéskor ezt a szempontot képviselni fogják.

d., A munkavállalói oldal sérelmezi, hogy az intézményeknél az átlagbér növekedés várható mértéke 1992-ben elmarad a gazdasági szférától.

e., Az ÉT egyetértett a minimális bérek január 1-i emelésével. A munkavállalói oldal kifogásolta, hogy az ülésen nem került sor a minimálbérekről folytatott tárgyalásra és megállapodásra. A munkaadók véleménye szerint az országos minimálbér-tárgyalásokon megoldást kell találni azon ágazatok problémáira, ahol az emelés feltételei nem teremthetők meg.

f., A munkaadói oldal nem értett egyet a munkavállalók javaslatával, amely szerint az általános minimális bér mellett 1992-től kötelező országos tarifa-minimum vonatkozzon a kezdő szakmunkásokra és a kezdő felsőfokú végzettségűekre.

g., Az ÉT egyetértett abban, hogy december 13-án kerüljön sor az új béralku-rendszer, a hozzá kapcsolódó szabályok kialakítására, valamint az 1992. évi minimális bérek meghatározására.

3./ Foglalkoztatáspolitikai

Az ÉT-ben egyetértettek abban, hogy a munkanélküliség az egyik legsúlyosabb társadalmi, gazdasági probléma, amelynek mérséklése sokirányú összehangolt erőfeszítést igényel.

Az oldalak a munkanélküliség kezelésében az aktív eszközök hathatós alkalmazását tekintik a leghatékonyabb megoldásnak.

a., A munkavállalók és a munkaadók szükségesnek tartják munkahelyvédelmi intézkedések meghozatalát elsősorban a következő területeken:

- Meg kell szüntetni az egyébként azonos használati értékű magyar termékek versenyhátrányát az importtal szemben. Az alkalmazható eszközök tekintetében vámtechnikai megoldásokat is lehetségesnek tartanak.
- A válságágazatok kezelésére a kormánynak konkrét elgondolásokat kell kidolgoznia, amelyek alapján meghozhatók a szükséges munkahelyvédelmi intézkedések is. Különösen fontos, hogy e programok a szénbányászatra és a mezőgazdaságra a lehető leghamarabb elkészüljenek. Ugyancsak szükséges a válságövezetekre vonatkozó programok készítése.
- A munkahelyek megőrzését szolgálhatják nonprofit tevékenységek és szervezetek létrehozása, fenntartása.
- Sok munkavállalót foglalkoztató gazdálkodó szervezetek átmeneti piaci okokból történő leépülésének veszélye esetén meg kell adni az egyedi mérlegelés és a normatív szabályoktól történő eltérés lehetőségét.

A kormány a felvetéseket ésszerűnek tartotta és javasolta, hogy a szociális partnerekből alakítandó munkabizottság mihamarabb tegyen javaslatot a konkrét teendőkre. A munkavállalók igényelték, hogy ezt megelőzően viszont ne szülessenek intézkedések az érintett területekre.

b., A munkaadók és munkavállalók nagy jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy kiemelt figyelmet kapjon a munkahelyteremtés támogatása. Ennek részeként fontosnak tartják, hogy a költségvetés 1992. évi privatizációs bevételeinek 15%-át munkahelyteremtésre fordítsák. Hasonló jelentőségűnek ítélik a munkahelyteremtés költségvetési támogatását, kiemelten a válság térségeiben. A költségvetésben erre a célra tervezett összegeket elégtelennek ítélik.

A kormány elfogadja a privatizációs bevételek munkahelyteremtésre fordítandó hányadára vonatkozó javaslatot, továbbá kész megvizsgálni a munkahelyteremtés támogatására előirányzott költségvetési eszközök ésszerűbb felhasználásának lehetőségeit. Ugyanakkor nem lát lehetőséget arra, hogy az erre szánt költségvetési támogatások érdemben növekedjenek.

c., A munkavállalói oldal - a kialakult foglalkoztatási helyzetben - elengedhetetlennek tartja, hogy ésszerű keretek között a munkaerő-kínálat szűkítésére kerüljön sor. Ennek keretében kezdeményezték, hogy:

- a társadalmilag hasznos képzési célokat is figyelembe véve (pl. nyelvtanulás) növekedjen a fiatalok képzésben töltött ideje;
- a nyugdíjkorhatár tervezett felemelését néhány évre halasszák el;
- a heti munkaidőt mérsékeljék (5 munkavállalói szervezet véleménye);
- az alapszabadságot 15 munkanapról 20 -ra emeljék;
- a fizetett ünnepnapok száma növekedjen;
- a külföldi munkaerő foglalkoztatásával kapcsolatos szabályozás az ÉT, a konkrét intézkedések az érintett ágazati-szakmai szakszervezetek, területi munkaerő-piaci tanácsok véleményének figyelembevételével történjen.

A munkaadók egyetértettek a képzési idő tartalmas meghosszabbításával és azzal, hogy a külföldi munkavállalók szervezett hazai foglalkoztatásának feltételeit a munkaerő-kínálat csökkentése érdekében kell szabályozni. Nem értettek egyet a heti munkaidő további csökkentésével, illetve azzal, hogy a munkaidőalap további csökkentése nem tervezett munkaadói terheket eredményezzen.

A kormány a munkavállalók kezdeményezései közül támogatta:

- Az alapszabadság mértékének felemelését 15 munkanapról 20 -ra;
- A fizetett ünnepnapok számának növekedését;
- A képzési idő ésszerű növelését;
- A külföldi munkaerő szabályozásának az ÉT a konkrét intézkedéseknek pedig az ágazati-szakmai szakszervezetek a munkaerő-piaci tanácsok véleményének figyelembevételével történő meghozatalát.

A kormány nem támogatta a heti törvényes munkaidő mérséklését, ugyanakkor bejelentette, hogy 1992-ben nem számol a nyugdíjkorhatár emelésével.

A munkaadói és a munkavállalói oldal egyaránt fontosnak ítélte a kialakult munkanélküliség szociális kezeléséhez szükséges feltételek biztosítását.

A munkavállalói oldal kezdeményezte hogy:

- A munkanélküli járadék összege ne legyen alacsonyabb a mindenkori minimálbér 75%-nál;
- A munkanélküli járadék a végkielégítéstől függetlenül illesse meg a munkanélkülit. Ezzel együtt, illetve ettől függetlenül is meg kell oldani a munkanélküliek folyamatos társadalombiztosításának problémáját;
- A munkanélküli járadék folyósításának időtartama, illetve a folyósított összeg mértéke ne csökkenjen. Ezzel összefüggésben hangsúlyosan fogalmazták meg, hogy a költségvetésnek jóval nagyobb szerepet kellene vállalni a munkanélküli ellátásra fordított összegek finanszírozásában.

A munkaadók megértik a munkanélküliség szociális kezelésének fontosságát, de nem tartják elfogadhatónak, hogy ezen a címen a gazdálkodó szervezeteknek és az aktív munkavállalóknak további terhei legyenek.

A kormány újra megfontolás tárgyává teszi a munkanélküli járadék és a végkielégítés együttes kezelésének kérdését. A finanszírozási terhek növekedése miatt nem értett egyet azzal, hogy a mindenkori munkanélküli járadék összege legalább a minimálbér 75%-a legyen, valamint azzal sem, hogy a folyósítás időtartama, a járadék mértéke ne csökkenjen. A kormány javasolta megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a foglalkoztatási célú források elosztására, az eszközök kezelésére jöjjön létre egy - a társadalombiztosításhoz hasonló - önkormányzat.

A fentiekén túl a munkavállalók kezdeményezték, hogy:

- Készüljön törvényi szabályozás a gazdasági okokból történő elbocsátások átfogó eljárási és pénzügyi feltételeiről, következményeiről, beleértve a végkielégítés intézményét is.
- Ne váljanak szét az Országos Képzési Tanács és a Foglalkoztatási Alap pénzeszközei.

A munkaadók a gazdasági okból történő elbocsátások feltételeinek törvényi szabályozásával kapcsolatban kifejtették, hogy általában nem értenek egyet azzal, hogy a munka világának konfliktusait rendre törvényi úton való szabályozás alapján kelljen megoldani. Lehetségesnek tartják, hogy például ebben az esetben is a munkaadók és a munkavállalók országos szintű megállapodásokat kössenek törvényi szabályozások helyett.

A kormány támogatja a gazdasági okokból történő elbocsátás átfogó szabályozását. A pénzeszközök szétválasztását továbbra is szükségesnek tartja azzal, hogy biztosítani kell az alapok átjárhatóságát.

4./ Privatizáció

A munkavállalói oldal fontosnak ítéli, hogy mihamarabb megszülessen a Munkavállalói Résztulajdonosi Program olyan feltételekkel, amelyek hatékonyan segítik elő a munkavállalók tulajdonhoz jutását. Hasonlóképpen fontosnak tartja hogy a munkavállalók - a meghatározott feltételek mellett vállalati szociális, jóléti létesítmények tulajdonjogát térítés mentesen megkaphassák.

A munkaadók az ÉT-n már tárgyalt MRP-vel kapcsolatban megállapítják, hogy az akkori észrevételeket is figyelembe véve kielégítőnek tartják a dolgozói tulajdonszerzés feltételeinek rendezését. A tulajdonosi jogosítványokat érintő kérdésekben (a privatizációba való beleszólási jog, a szociális és jóléti létesítmények és egyéb vagyontárgyak ingyenes átengedése) a munkaadók hangsúlyozzák, hogy az államnak, mint tulajdonosnak átfogóan értelmeznie kell, milyen mértékben kíván e jogosítványokról lemondani.

A kormány az MRP törvényt - az ÉT megállapodásainak megfelelően - betervezte a Parlament elé. Nem tartja indokoltnak a szociális, jóléti létesítmények ingyenes átadását, már csak az állampolgári jogegyenlőség figyelembevétele miatt sem.

5./ Szankciók

A munkavállalók határozottan igénylik hogy a munkaügyi megállapodásokban, a munkaügyi kapcsolatokat és a munkavállalói jogokat szabályozó jogszabályokban foglaltak megsértését a jelenleginél erőteljesebben és eredményesebben szankcionálja az állam.

A munkaadók azzal egyetértenek, hogy a munkaügyi jogszabályok (pl. minimálbér) megsértését szankcionálni kell, a magyar jogrend keretei között. Határozottan elutasítják, hogy a munkaadói -munkavállalói jogviszony megsértését a munkaadó oldaláról különleges, e célra hozott törvényekkel torolták meg.

A kormány véleménye szerint az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség ezt a feladatot ellátja és jövőben is kész erre, de ez nem járhat a jelenlegi költségek jelentős emelkedésével. Amennyiben a munkavállalók elkészítik konkrét javaslataikat, kész azok megtárgyalására.

III.

Szociális ellátás (nyugdíj, betegbiztosítás, családi pótlék)

Az 1992. Január 1-től tervezett szociális intézkedések szükségességét a munkaadók és a munkavállalók tudomásul veszik, de mindhárom oldal egyetért abban, hogy a szociálpolitikai ellátó rendszerek hatékonysága nem kielégítő, ezért annak átalakítása szükséges.

- 1./ Megállapodás történt abban, hogy a gyermekes családok körében a családi pótlék emelést és az adóalap kedvezmény mértékének változását együtt kell értékelni, ennek alapján az adóalap kedvezmény mértéke havi 1.000,-Ft helyett havi 1.300,- Ft legyen.
A családi pótlék emelésénél a munkavállalók kezdeményezték, hogy a családi pótlék mértéke a mindenkori létminimum 40%-a körül alakuljon (ez 1992-ben mintegy átlagos 3.900,-Ft-ot jelentene gyermekenként). A munkaadói oldal az elveket támogatta, azonban - a kormány által javasolt 13,5%-kal szemben - a fogyasztói áremelkedés kompenzálására 22%-os emelést javasolt. A kormány azt tudta vállalni, hogy a költségvetésben az általa javasolt mértéket érvényesíti, de ígéretet tett arra, hogy - az első félévi gazdasági és szociálpolitikai fórum keretében az év során átlagosan legalább 20%-os mértékig emeli a családi pótléket. Ezt a két oldal - a garanciális követelmények hangsúlyozásával - tudomásul vette.
- 2./ Megállapodás történt abban, hogy - a jelenlegi szociális célú költségvetési előirányzatok belső átcsoportosításával - a kormány a munkanélküli ellátásból kiszorulóknak számára a szociális törvény hatályba lépéséig átmenetileg új típusú szociális ellátást vezet be 1992. januárban. Az új ellátás feltételeit (kapcsolattartás formája a munkaügyi központokkal, a jövedelem és vagyonmérés módja) a kormány az ÉT-n előzetesen egyeztetti. A munkavállalók a tárgyalásokra javasolták, hogy az ellátás összege a minimálbér 75%-a legyen.
- 3./ A munkavállalók kezdeményezését, a helyi önkormányzati szociális célú normatív támogatások növelését a kormány és a munkaadók nem támogatták. A munkavállalók javaslatára a kormány ugyanakkor vállalta annak biztosítását, hogy a szociális célú önkormányzati előirányzatokat kizárólag erre a célra lehessen felhasználni.
- 4./ Megállapodás történt abban, hogy a szociális törvény koncepcióját a kormány 1992. I. negyedévében az Országgyűlés elé terjeszti, majd az országgyűlési döntést követő negyedévben a törvényjavaslatot is beterjeszti. A kormány a tervezeteket előzetesen az ÉT -vel megtárgyalja. Mindhárom fél egyetértett abban, hogy törekedni kell a törvény II. félév elején történő hatályba lépésére.
- 5./ Egyetértés volt abban, hogy 1992-ben a nyugdíjak a nettó átlagkeresetek növekedésének megfelelően kerüljenek emelésre. A munkaadók felvetésére egyetértettek abban is, hogy készüljön átfogó program az értékét veszített nyugdíjak fokozatos korrekciójára.
- 6./ Konszenzus született abban, mindhárom oldal törekszik arra, hogy a Tb alapok önkormányzata minél előbb lehetőleg 1992. júliusáig létrejöjjön. A kormány kész arra, hogy a társadalombiztosítási önkormányzat létrejöttéig minden reformmértékű, a Tb struktúráját érintő jelentős költség kihatású, hosszabb távon meghatározó döntéseket megtárgyal az ÉT-n. A Tb-ről szóló 1975. évi II. törvény végrehajtási rendelet-tervezeteit a kormány az ÉT szociálpolitikai bizottságában megtárgyalja. A munkaadók tiltakoznak a 25 napos

betegszabadság bevezetése, illetve az ellátások és a járulék fizetés jelenlegi megfeleléseinek megváltoztatása ellen.

7./ A kormány vállalta, hogy a KSH statisztikai rendszerében mért alapvető javak és szolgáltatások árának, illetve díjának a tervezett jelentősen meghaladó mértékű emelése esetén az ÉT keretében a kérdést és az esetlegesen szükséges intézkedéseket megtárgyalja.

IV.

Szakszervezeti jogok, munkavállalói beleszólás

1./ Az Érdekegyeztető Tanács mindhárom oldala egyetért abban, hogy az új Munka Törvénykönyvével egyidejűleg lépjenek hatályba a közalkalmazottakra, illetve a köztisztviselőkre vonatkozó eltérő sajátosságokat megállapító törvények.

2./ A ÉT mindhárom oldala egyetért abban, hogy a gazdálkodó szervezetek általános jogutódlással történő átalakulása a dolgozó munkaviszonyát nem érinti, és megállapodtak abban, hogy az erre vonatkozó közleményt a Munkaügyi Minisztérium hivatalos lapjában közzéteszi.

3./ A munkavállalói oldal vállalta, hogy rövid határidőn belül a dolgozók privatizációba történő beleszólásával kapcsolatban részletes javaslatait az ÉT elé terjeszti.

Ennek keretében javaslatot tesz, hogy törvény garantálja:

- az aktív dolgozók tulajdonszerzési esélyeit;
- a szakszervezetek beleszólási és részvételi jogait a privatizációs folyamatba;
- a munkavállalók térítés nélküli hozzájárulását a szociális és jóléti célokat szolgáló vagyonrészhez.

A munkaadói oldal nem látja indokoltnak a kérdés újratárgyalását, a hatályos és tervezett szabályozást megfelelőnek tartja.

A kormány nem zárkózott el a munkavállalói oldal javaslatának megtárgyalása elől.

4./ A kormányzati oldal vállalja 1992. I. negyedév végéig az ÉT a plenáris ülés elé terjeszti a munkaviszonnyal kapcsolatos szabályok betartásával, illetve a szakszervezeti jogosultságok megsértésével összefüggő ellenőrzési és szankcionálási rendszerre vonatkozó elképzeléseit. A kormányzati oldal azonban nem látja indokoltnak ezzel összefüggésben a szabálysértési, illetve büntetőjogi szabályok felülvizsgálatát.

A munkavállalói oldal ebben a kérdésben lényegesen rövidebb határidőt tart szükségesnek.

A munkaadói oldal nem látja indokoltnak a téma megvitatását.

5./ Az ÉT tudomásul veszi, hogy a munkavédelemről, a környezetvédelemről és az üzemegészségügyről törvénytervezetek készülnek, amelyeket az ÉT a közeljövőben megtárgyal.

6./ Az ÉT ajánlja, hogy azokon a munkahelyeken, ahol kollektív szerződés nincs, vagy ahol a közeljövőben a meglévő kollektív szerződések lejárnak, a felek törekedjenek mielőbbi szerződéskötésre.

7./ A munkavállalói oldal fenntartja követelését, miszerint véleményezési, illetve egyetértési jogot kell biztosítani a szakszervezeteknek, illetve az üzemi tanácsoknak a személyügyi döntésekben, így különösen a személyzeti vezetők kiválasztásában, továbbá a munkaviszony létesítésénél, megszüntetésénél.

Vállalja továbbá, hogy a részletes javaslatait eljuttatja mindkét oldal felé.

A munkaadók nem értenek egyet a követelésekkel, mivel azok az alapvető munkáltatói jogait és felelősségének körét sértik. A kormányzati oldal sem támogatja a munkavállalók követelését.

8./ Az ÉT egyetértett azzal, hogy az összes érintett bevonásával folytatott érdemi konzultációt követően történjenek meg a szükséges lépések a háromoldalú, többszintű érdekegyeztetési mechanizmus kialakítása érdekében.

9./ A munkavállalói érdekképviselői oldal vállalja, hogy az ÉT jószolgálati bizottsága részére írásos javaslatot dolgoz ki az érdekegyeztetés és a törvényhozás intézményes kapcsolatrendszerével összefüggő kérdések tisztázása érdekében.

Érdekegyeztető Tanács Titkársága

Tájékoztató az Érdekegyeztető Tanács 1991. december 13-i üléséről

I.

A kollektív bértárgyalási és megállapodási rendszer kiépítése a vállalkezosi szférában

1. Az Érdekegyeztető Tanács megállapodott arról, hogy a piacgazdasági viszonyoknak megfelelő, a szociális partnerek megegyezései által szabályozott bérrendszer kialakítása, illetve a Kormány közvetlen bérpolitikai szerepvállalásának jelentős csökkenése érdekében háromszintű kollektív bértárgyalási és megállapodási rendszer kiépítését kezdeményezi a vállalkezosi szférában.

A tárgyalási és megállapodási rendszer három szintjét

- az ÉT megállapodásai,
- az ágazati, szakmai és regionális (középszintű) kollektív szerződések, valamint
- a vállalkezósoknál, helyi szinten kötött kollektív szerződések (munkaügyi megállapodások), illetve az ezek létrehozása érdekében folyó intézményes bértárgyalások alkotják.

2. Az Érdekegyeztető Tanács szerint az átfogó bértárgyalási rendszer működése, elvart munkaerőpiaci szabályozó szerepe alapvetően attól függ, hogy középszinten (mindenekelőtt ágazati, szakágazati szinten) a munkáltatók és a munkavállalói érdekképviseletek közötti kétoldalú bérmegállapodások milyen széles körben, milyen gyorsan intézményesülnek.

A középszintű bérmegállapodások: önálló kollektív szerződések, vagy a munkaviszony és a munkafeltételek kérdéseit átfogóan szabályozó kollektív szerződések részét képezik.

A középszintű kollektív megállapodások kötelező érvényű (a munkavállalók számára garanciákat jelentő) szabályokat és/vagy ajánlásokat tartalmazhatnak.

A középszintű kollektív szerződések kötelező előírásaihoz a helyi (vállalkezósan belüli) kollektív szerződéseknek igazodniuk kell.

3. Az ÉT felhívja a középszintű bértárgyalásokra jogosult szociális partnereket, hogy mielőbb kezdjék el a bérkitárgyalási és megállapodási rendszer munkaerőpiaci jogintézményeinek kiépítését, illetve az 1992. évi bértárgyalásokat.

Az ÉT azt ajánlja a tárgyaló feleknek, hogy a jövő évi bértárgyalásokat mind középszinten, mind a vállalkezósoknál mielőbb, de legkésőbb 1992. március végéig fejezzék be.

A középszintű kollektív bérmegállapodások a szociális partnerek együttes kérésére - az új Munka Törvénykönyve erre vonatkozó rendelkezéseinek az elfogadása esetén - a munkaügyi miniszter által kiterjeszthetőek.

Az ÉT javasolja, hogy az 1992. évi bértárgyalásokon mind középszinten, mind a vállalkezósoknál egyeztessék a tárgyaló felek a gazdálkodó szervezeteknél megvalósuló jövő évi átlagkereset-növekedés mértékére vonatkozó elképzeléseiket, figyelembe véve az ÉT II. pontban található - mind a minimális, mind a maximális átlagkereset emelésre vonatkozó - ajánlásait.

1992-ben megszűnik a vállalkezosi szférában jelenleg még alkalmazott elavult, egységes ágazatközi alapbérkeret rendelet. Az ÉT rövidesen állást foglal egy, a szociális partnerek megállapodásán alapuló alapbérrendszerről.

Szükségesnek látszik az ágazati-szakmai sajátosságokat figyelembevevő középszintű munkaminősítési-és alapbérrendszerek kialakítása. Ennek érdekében is indokolt a bértárgyalások megkezdése.

4. Az ÉT tájékoztatja a munkáltatókat és a munkavállalók érdekképviselői szervezeteit arról, hogy hivatalos lapban január 31-ig részletes szakmai ismertető kerül közzétételre a kollektív bértárgyalási és megállapodási rendszer kiépítésének, működési mechanizmusának elvi és gyakorlati kérdéseiről.

II.

Megállapodás a vállalozási szféra 1992. évi keresetnövelési mértékeiről

Az ÉT megállapodott arról, hogy 1992-ben - a III/4. pontban feltételezett mértékeket alapul véve - a vállalozási szféra éves bruttó átlagkereset-emelkedésénél a 23%-os mértéket tekinti irányszámnak. Ennek alapján az ÉT azt ajánlja, hogy mind közép szinten, mind a vállalozások szintjén

- legalább 13%-os éves átlagkereset-emelkedést irányozzanak elő. Ugyanakkor
- az egyébként kedvező pénzügyi helyzetben lévő vállalozásoknál se növeljék az éves átlagkeresetet 28%-ot meghaladó mértékben.

III.

A központi bérszabályozás előfeltételhez kötött megszüntetése 1992-ben

1. Az ÉT megállapodott arról, hogy 1992-ben a makrogazdasági folyamatok megállapodás szerinti alakulása (II., III/4. pont) esetén a bérrendszer liberalizálása teljessé válik, a vállalozások éves bérnövekedését nem korlátozta bérnövekményadó.

Ugyanakkor a munkáltatói és a munkavállalói oldal tudomásul vette: a Kormány 1992-ben még fenntartja a beavatkozási lehetőségét. A bérszabályozási konstrukciót tartalmazó kormányrendelet kihirdetésre kerül, a bérnövekmény utáni adózást előíró rendelkezése azonban csak akkor hatályosul, ha a bér folyamatok az ÉT megállapodásoktól eltérnek, és új ÉT megállapodás nem születik.

2. A Kormány - törvényi felhatalmazás alapján - olyan, a társasági adózásba épített bérszabályozást érvényesít 1992-ben, amely a vállalozások éves átlagkeresetnövekedésétől függően állapít meg potenciális adófizetési kötelezettséget.

Az éves bérnövekményt akkor terheli adó (akkor kell a társasági adó alapjához számítani a teljes éves bérnövekménynek a tömegét), ha a vállalozás egy főre jutó bruttó átlagkeresetnövekedése meghaladja az ÉT által ajánlott 28%-os maximális mértéket. (Semmilyen körülmények között sem terheli adó a bérnövekmény akkor, ha 28%-nál kisebb a vállalozás átlagkeresetnövekedése.)

3. A 28% feletti átlagkeresetnövekedés miatt keletkezett adófizetési kötelezettség alól is mentesül a gazdálkodó szervezet akkor, ha a vállalozási szféra egészében az 1992. évi tényleges átlagkeresetnövekedés nem haladja meg a 23%-os mértéket.

4. Az ÉT megállapodott arról, hogy meghatározott makrogazdasági mutatók együttes értékelése alapján a Kormány akkor is eltekint a bérnövekmény adóztatásától, ha a keresetek tényleges növekedése a vállalozási szférában meghaladja ugyan a 23%-ot, ennek azonban elfogadható, a béren kívüli gazdasági folyamatokban érzékelhető okai vannak. Az ÉT ezért a keresetalakulást előre meghatározott tényezők (mutatók) alapján komplexen értékeli az év utolsó hónapjában.

Megállapodás született arról, hogy a vizsgált tényezők az alábbiak:

- A nemzetgazdasági teljesítmény [a bruttó hazai termék (GDP) volumenek 0-2%-os, a belföldi felhasználásnak 0-1 %-os, ezen belül a lakosság fogyasztásának 0,51%-os, prognosztizált emelkedése] a keresettömeg és a GDP arányának változása.
- Az egy keresőre jutó reálbér átlagos szintentartása (reálmutatók 21%-os inflációs rátát feltételeznek).
- A bruttó és nettó keresetek közötti arány alakulása.
- A bruttó keresettömeg változása (a 15-16%-os prognosztizált növekedés, illetve a gazdasági és az intézményi szféra keresettömegének az egymáshoz viszonyított alakulása).
- A fogyasztói árakban nem tükröződő, de a megélhetési költségeket befolyásoló kiadások (pl. helyi adók, gépjárműadó, biztosítási díjak stb.).
- A munkanélküliség mértéke (várható 450 - 480 ezer fős átlagos munkanélküliség, továbbá a gazdasági szférában foglalkoztatott létszám 5 - 6%-os prognosztizált csökkentése).

A mutatók bérnövekedés szempontjából ellentmondó változása esetén elsődleges kritériumnak az áralakulást kell tekinteni.

5. Az ÉT megállapodott arról, hogy 1992-ben szakértői jelentések alapján többször is konzultál a béralakulásról és az ezzel összefüggő egyéb makrogazdasági folyamatokról.

Májusban áttekinti a Tanács az év első negyedében kötött közép- és vállalkozási szintű bérmegállapodások tartalmát és az első negyedévi bérnövekedést.

A gazdasági év lezárása előtt (decemberben) az ÉT megvizsgálja az éves bérnövekedéssel kapcsolatos megállapodásai várható teljesítését.

Az ÉT állásfoglalásának ismeretében a Kormány döntött a bérnövekményt terhelő adót megállapító jogszabály mértékének esetleges módosításáról, illetve a rendelkezés felfüggesztéséről.

A fentiekén túl az ÉT bármely időpontban, bármely oldal kezdeményezésére konzultál a béralakulásról akkor, ha a makrogazdasági folyamatok tendenciái ezt indokolják.

6. Az előfeltételhez kötötten felfüggesztésre kerülő, 1992. évi bérszabályozás hatálya a társasági adótörvény alá tartozó gazdálkodó szervezetekre (adóalanyokra) terjed ki.

Az ÉT munkáltatói és munkavállalói oldalai tudomásul veszik, hogy elszámolástechnikai okok miatt (nem vagy csak túl bonyolult módon értelmezhető az átlagkereset növekedése) a bérszabályozás nem vonatkozik a 10 főnél kevesebb teljes munkaidős alkalmazottat foglalkoztató gazdálkodó szervezetekre továbbá olyan adóalanyokra, mint pl. az iskolaszövetkezetek és hasonló, nem egészében vállalatszerűen gazdálkodó szervezetekre.

7. Az ÉT (a bérmegállapodások érvényesítése szempontjából megítélve) megfelelőnek tartja a kormányzati oldal által bemutatott, az adóköteles bérnövekmény megállapításáról szóló rendelettervezetet.

IV.

A minimális bér 1992. évi mértéke

A munkavállalói oldal előterjesztése alapján az ÉT megtárgyalta a minimális bér (a bérek legkisebb összegének) 1992. évi emelésére tett javaslatokat. Megállapodás nem született. Az egyeztető tárgyalások az ÉT december 20-i ülésén folytatódnak.

Érdekegyeztető Tanács Titkársága

Tájékoztató az Érdekegyeztető Tanács 1991. december 20-i üléséről

I.

Az ÉT - a munkaadói oldal kezdeményezésére - megtárgyalta az egyes üzemanyagok árába épített fogyasztási adó mértékével kapcsolatos kormányzati elképzeléseket. A munkaadói és a munkavállalói oldal véleménye szerint a közúti közlekedést sújtó újabb adó, valamint egyéb közterhek mértékéről - annak súlyos következményei miatt - haladéktalanul kezdjen tárgyalásokat az ÉT. Ezek befejeztéig a Kormány halassza el a tervezett intézkedéseket.

A Kormány a kezdeményezést nem fogadta el.

II.

Megállapodás a minimális bérről

Az ÉT kormányzati és munkaadói oldala, valamint a munkavállalói oldal öt szervezete - Autonóm Szakszervezetek Országos Koordinációja, Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés, LIGA Szakszervezetek, Munkástanácsok Országos Szövetsége, Szakszervezetek Együttműködési Fóruma - megállapodtak abban, hogy a munkabérek legkisebb összege 1992. január 1-jétől 1992. június 30-ig, a teljes munkaidőben foglalkoztatottaknál havi 8000 Ft, a munkaügyi miniszter rendeletében részletezettek szerint.

A fenti megállapodás akkor lép érvénybe, ha a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége és a Szolidaritás Szakszervezeti Munkásszövetség 1991. december 23-án reggel 9 óráig csatlakozik hozzá, vagy kinyilvánítja, hogy nem akadályozza a megállapodás életbelépését.

A kötőipar, bőr - és szőrmeipar, cipőipar, textilruházati ipar, kézmű- és háziipar, mosás, festés, vegytisztítás szakágazatba tartozó ipari szövetkezeteknél, valamint a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás nemzetgazdasági ágba tartozó gazdálkodó szervezeteknél a 8000 Ft-os minimális bér később lép hatályba. Az említett gazdálkodó szervezeteket képviselő munkáltatói és munkavállalói érdekképviseltek erről március 31-ig állapodjanak meg. Amennyiben a jelzett időpontig nem születik megállapodás, akkor az ÉT tárgyalásokat kezd a minimális bér érintett körben való hatálybaléptetéséről.

III.

Megállapodás a vállalászási szféra egyszerűsített ágazatközi munkaminősítési és besorolási rendszeréről

1. Az ÉT szükségesnek tartja a vállalászási szféra eddigi keretjelleű, elavult alapterrendszerének a megszüntetését, és megállapodott arról, hogy 1992-ben be kell vezetni egy, az eddiginél egyszerűbb, rugalmasabb országos ágazatközi munkaminősítési és besorolási rendszert.

2. A Bér- és Munkaügyi Bizottság által előterjesztett új ágazatközi besorolási rendszert [a munkák (munkakörök) minősítésének kritériumait és a besorolási kategóriák sémáját] az ÉT kisebb módosításokkal elfogadta. Az elfogadott besorolási rendszert a munkaügyi miniszter rendeletben fogja kihirdetni.

A jogszabály szerinti besorolási ismérveket és kategóriákat azoknál a munkáltatóknál kötelező alkalmazni, amelyek nem tartoznak kötelező érvényű középszintű (ágazati-szakmai vagy regionális) kollektív alapbér-megállapodás hatálya alá.

3. Az ÉT javasolja a munkáltatóknak és a munkavállalói érdekképviselői szervezeteknek, hogy a kollektív tárgyalásokra és megállapodásokra jogosult szociális partnerek minél előbb, minél szélesebb körben kezdjenek tárgyalásokat az ágazati-szakmai sajátosságokhoz igazodó középszintű alapbér-besorolási és tarifarendszerek létrehozásáról.

Amennyiben a középszintű alapbér-megállapodások kötelező érvényűek a hatályuk alá tartozó gazdálkodó szervezetekre, akkor e gazdálkodó szervezeteknél a munkáltatónak (illetve a helyi kollektív szerződésnek) igazodnia kell a tágabb hatályú (középszintű) kollektív megállapodáshoz. (A munkáltató a középszintű megállapodás szerintinél kedvezőtlenebb besorolási feltételeket, illetve alacsonyabb garantált alapbér-minimumokat nem állapíthat meg.)

4. Az ÉT indokoltnak tartja, hogy azokon a területeken, ahol az egyszerűsített országos ágazatközi besorolási rendszertől eltérő - középszintű kollektív megállapodásban rögzített - munkaminősítést és besorolást alkalmaznak, készüljenek a különböző besorolási kategóriák (fokozatok) statisztikai összehasonlítását lehetővé tevő azonosító (konvertáló) táblázatok.

5. Az ÉT kifejezte azon szándékát, hogy rövid időn belül kész tárgyalni az új ágazatközi besorolási rendszer kategóriáihoz (fokozataihoz) rendelt bértételekről (alapbér-minimumokról), ha a munkavállalói oldal erre javaslatot tesz. Az ÉT a tarifákra vonatkozó javaslatok tárgyalása során dönt a bértételek ajánlott vagy kötelező jellegéről is.

Érdekegyeztető Tanács Titkársága